

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. президента Науково-дослідного
інституту публічного права
д.ю.н. професор

С.О. Короед
2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права від 8 грудня 2020 року (протокол № 14)

ВИТЯГ

із протоколу спільного засідання відділів актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики, науково-правових експертиз та законопроектних робіт, проблем публічного права, організаційного забезпечення наукових проєктів і міжнародної діяльності Науково-дослідного інституту публічного права від «16» серпня 2024 року.

Присутні 11 осіб:

Овчарук Сергій Станіславович – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу Науково-дослідного інституту публічного права – *головуючий на засіданні*;

Короед Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права;

Гаруст Юрій Віталійович – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права;

Боровик Андрій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права – *науковий керівник*;

Сорока Лариса Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу аспірантури Науково-дослідного інституту публічного права;

Куркова Ксенія Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права;

Луценко-Миськів Леся Ігорівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Козін Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Шкарупа Костянтин Вікторович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права.

Запрошені:

Сахній Аліна Віталіївна – здобувачка ступеня доктора філософії.

Порядок денний:

Публічна презентація здобувачкою Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів.

Науковий керівник – **Боровик Андрій Володимирович** – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права.

Головуючий по цьому питанню – **Овчарук Сергій Станіславович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу Науково-дослідного інституту публічного права.

Слухали: Здобувача ступеня доктора філософії Сахній А.В. про результати дисертаційного дослідження. В своїй доповіді вона обґрунтувала актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначила мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрила структуру роботи та основні її положення, показала їх новизну, теоретичне та практичне значення.

Сахній А.В. наголосила на таких аспектах свого дослідження. Одним із викликів, що постав перед Україною, з моменту її утворення як незалежної держави є реформування установ, в першу чергу державних, які забезпечують дієвість механізму реалізації демократичних прав і свобод людини та громадянина. Перші незалежні кроки нашої держави давались досить складно, оскільки радянська система не мала на меті якнайкраще забезпечення потреб людей. За таких обставин виникла гостра потреба

трансформаційних державних реформ у сфері державного управління для розбудови та закріплення своїх позицій державою як демократичної, соціальної і правової країни. На цьому етапі, з-поміж іншого, стало зрозумілим, що ефективне функціонування держави як багатоаспектного явища та забезпечення гідного рівня життєдіяльності суспільства не можливе без належного функціонування складових публічної служби. Саме завдяки виконанню функцій та завдань, які належать до відання публічної служби, наразі здійснюється реалізація важливих завдань державного значення, забезпечується розвиток демократичної і соціальної країни та української державності.

Мілітаризована служба у цьому контексті відіграє одну із ключових ролей, адже сприяє забезпеченню безпеки та обороноздатності країни, що стає важливою передумовою для сталого функціонування і розвитку всіх інших сфер суспільства. В умовах сучасності актуалізація дослідження вказаного виду публічної служби пов'язується з різними чинниками, які додатково об'єктивують необхідність реформування військової служби в Україні (в аспекті належного функціонування військових і правоохоронних формувань, кількісну та якісну складову яких почали представляти жінки, які виявили активне бажання проходити військову службу).

Тривалий час гендерна складова не вважалась елементом ефективного проведення оборонної реформи. У зв'язку з чим національне законодавство в частині декларування принципу гендерної рівності, а особливо під час проходження військової служби, було несистемним та нелогічним. Це зумовило наявність ситуації, при якій визначення ролі жінки у здійсненні заходів, які мають на меті забезпечити захист національної безпеки, територіальної цілісності, незалежності, а також громадський порядок, спокій народу та громадську злагоду у воєнний час, та необхідність залучення жінок до складу спеціально уповноважених на те суб'єктів, – завдання, що потребує термінового врегулювання та впровадження системних змін у гендерно-орієнтовану архітектуру оборонної сфери.

Мета роботи полягає у розкритті змісту та сутності діяльності спеціально уповноважених органів щодо упорядкування та здійснення регулюючого впливу на суспільні відносини, які беруть свій початок зі вступу на військову службу та тривають до звільнення військовослужбовця-жінки з акцентуацією на аналізі сучасного стану забезпечення рівнозначних, у порівнянні з чоловіками, можливостей жінкам (з урахування принципу гендерної рівності) у ході їхнього перебігу задля встановлення можливості та необхідності посилення захисту прав, гарантій та свобод військовослужбовців незалежно від статі. Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність вирішення таких *завдань*: схарактеризувати зміст та сутність правового концепту «військова служба» через призму особливого виду публічної служби в Україні; визначити демократичні принципи проходження військової служби та виокремити місце серед таких принципу гендерної рівності; розкрити юридичну природу нормативно-правового

забезпечення проходження жінками військової служби в Україні, а також означити систему нормативно-правових актів, які об'єктивують його сутність; сформулювати поняття й схарактеризувати елементи механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні; визначити систему гарантій проходження жінками військової служби в Україні; розкрити процедуру проходження жінками військової служби в Україні; з'ясувати ступінь актуалізації необхідності оптимізації адміністративно-правового механізму забезпечення проходження жінками військової служби в умовах збройного конфлікту в Україні; здійснити компаративістичну характеристику досвіду забезпечення проходження жінками військової служби на прикладі країн НАТО; визначити тенденції удосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають зі вступу на військову службу та тривають до звільнення військовослужбовця-жінки.

Предмет дослідження – адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень в Україні, що з позиції нормативно-теоретичного дискурсу системно розкриває стан, проблеми та перспективи ефективного функціонування військових формувань в умовах воєнного стану з гендерним контекстом через сутність, зміст та особливості адміністративних процедур реалізації регулюючого та забезпечувального впливу з боку держави на військово-службові відносини загального та індивідуального спрямування, об'єктно-суб'єктна складова яких пов'язана необхідністю створення ефективного механізму проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– нормативно-правове забезпечення проходження жінками військової служби в Україні визначено через дуальну інтерпретацію його юридичної природи, де: 1) функціональний аспект зосереджений на необхідності регламентації змісту, поняття, видів, порядку проходження військової служби у розрізі всіх складових елементів, а також прав та обов'язків суб'єктів військових правовідносин, їх гарантій та юридичної відповідальності, й планомірної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, направленої на створення та забезпечення належних умов для виконання завдань та повноважень, покладених на суб'єктів військових правовідносин; 2) інструментальний аспект репрезентує сукупність засобів та прийомів за допомогою яких здійснюється правове регулювання та правовий вплив на суспільні відносини, учасниками яких є військовослужбовець-жінка та держава в особі уповноважених органів чи посадових осіб, а також сприяння щодо створення ефективного механізму

проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей;

– запропоновано «спеціальний захист», «особливі вимоги», «позитивні дії» в контексті системи правових і соціальних гарантій військовослужбовців-жінок визначати з позиції дискреції (без автоматизації заборонних приписів), що передбачає у конкретно визначених випадках та за певних умов, за погодженням з керівництвом, і головне за умови вільного волевиявлення жінки (яка може в силу психологічних і фізіологічних властивостей прийняти виважене для себе рішення) індивідуальний підхід до вирішення питань її трудової діяльності з одночасним збереженням дії соціального забезпечення та можливістю самостійного розпорядження його обсягом;

– з огляду на відсутність в Україні загальнообов'язкової вимоги щодо проходження тесту на відповідність потенційним військовослужбовцем рівня інтелектуального розвитку для подальшого працевлаштування у відповідний підрозділ проходження військової служби, запропоновано за аналогією досвіду США запровадити процедуру вступного випробування (у формі складання відповідного тесту), який буде обов'язковим для всіх військовослужбовців та не матиме жодних привілеїв залежно від статі чи інших ознак;

удосконалено:

– зміст та сутність правового концепту «військова служба», розкриття якого здійснено через призму особливого виду публічної служби в Україні як самостійного різновиду мілітаризованої служби, яка має: 1) власний предмет регулювання, поставлені цілі, виконувані завдання та покладені функції, а також своєрідний механізм забезпечення останніх тощо, які кореспондують наявності у осіб, які вступають на військову службу, особливого адміністративно-правового статусу (наділення спеціальними правами, покладенням додаткових обов'язків; такі особи складають присягу перед Батьківщиною, а також є спеціальним суб'єктом юридичної відповідальності тощо), й їхню відповідність нормативним вимогам (вік, освіта, стан здоров'я, фізична підготовка, відсутність судимості, володіння певними психолого-особистісними якостями, наявність яких перевіряється під час прийняття на військову службу); 2) унікальну суспільну значимість, що підтверджено наявністю пільг, гарантій, компенсацій для військовослужбовців, які не обмежуються загальними правами і свободами, наданими кожному громадянину України; 3) імператив на проходження військової служби для осіб чоловічої статі (призов на проходження строкової військової служби); 4) тенденцію до постійного нормативного удосконалення питань устрою, діяльності, комплектування різних військових формувань, прав, обов'язків і гарантій військовослужбовця тощо у зв'язку з трансформацією суспільних правовідносин в усіх сферах суспільної життєдіяльності;

– наукове розуміння концепту «гендерна рівність під час проходження військової служби» як впорядковану та структурно узгоджену модель

військово-службових відносин, яка передбачає рівність соціальних і юридичних прав та можливостей на всіх етапах військової служби, не залежно від статі військовослужбовця;

– класифікаційні критерії розподілу системи чинників збільшення не лише кількісної, а і якісної складової жінок в складі військових формувань у вияві двох груп: перша – визнання необхідності інтеграції гендерної рівності усіма європейськими країнами, міжнародними спільнотами; докорінна зміна підходу до ролей чоловіка та жінки в сучасному суспільстві, а також руйнування деяких стереотипів, що перешкоджали опанувати певні посади; піднесення престижу військовослужбовця; внутрішня мотивація жінки; відкриття нових можливостей жінці для фізичного та інтелектуального розвитку для опанування військового ремесла тощо; друга – результат роботи усіх міжнародних організацій, державних органів, державних та недержавних організацій, діяльність яких направлена на забезпечення однакових можливостей для кожного незалежно від статі, що в першу чергу виражається у ратифікації міжнародного законодавства та оновленні національного законодавства, розробці відповідних програм та рекомендацій з метою реалізації задекларованих норм;

отримали подальшого розвитку:

– наукові положення щодо структури механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні у варіації правових норм, актів їхньої реалізації та правовідносин з уточненням про доцільність сприйняття гарантій забезпечення прав військовослужбовців-жінок як окремої категорії у його межах з огляду на особливий контекст військової служби, який вимагає специфічних заходів для забезпечення рівних умов та можливостей для чоловіків і жінок в оборонних справах країни;

– ініціативи щодо необхідності зрівняння прав військовослужбовців у контексті забезпечення можливості чоловікам бути призначеним на рівнозначну посаду чи нижчу посаду за відсутності рівнозначної, якщо він має дитину віком до трьох років задля забезпечення збалансованості у питаннях їхнього службового росту та професійного розвитку незалежно від статі;

– визначені тенденції удосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні у вияві системи можливих та необхідних до впровадження нормативних змін щодо оптимізації стратегічного планування забезпечення національної безпеки України, військового менеджменту, медичного забезпечення, соціального захисту, речового забезпечення, управлінської діяльності, розміщення військовослужбовців, вимог до зовнішнього вигляду військовослужбовців, а також військової дисципліни.

Після закінченні доповіді здобувачу присутніми були поставлені такі **питання:**

Запитання Гаруста Ю.В.: Скажіть будь ласка, чи є відмінності між законодавчою дефініцією «військова служба» та науково-теоретичною?

Сахній А.В.: Дякую за запитання. Аналіз законодавчих визначень поняття «військова служба» свідчить, що спільними ознаками, які впливають з цих визначень, є віднесення її до державної служби, наділення особливим характером, наявність вказівки на суб'єкта проходження такої служби та визначена загальна мета функціонування цього виду служби – захист держави. Однак у визначеннях нормативно-правової бази прослідковуються неточності та в деякій мірі втрата змістовності поняття. Виявлено, що на відміну від законодавчих визначень, науковці вказують про наявність не лише контрактної форми проходження військової служби, а й про призов на строкову службу з уточненням, що службу проходять у військових формуваннях, утворених відповідно до закону.

Запитання Куркової К.М.: На Вашу думку чи є відмінності між категоріями «гендер» і «стать»?

Сахній А.В.: Дякую за запитання. Нами проаналізовано наукові інтерпретації категорії «гендер». Визначено, що основна відмінність між категоріями «гендер» і «стать» полягає в тому, що перше – це соціальне явище/модель, яка створюється, змінюється та розвивається під впливом системи уявлень, поглядів, стереотипів, поведінки, цінностей, ролей чоловіка та жінки тощо, а друге – суто біологічне поняття, яке характеризує фізіологічні, анатомічні особливості тощо.

Запитання Ріпенка А.І.: Як Вами визначено концепт «адміністративно-правове забезпечення проходження жінками військової служби»?

Сахній А.В.: Дякую за запитання. Нами визначено, що адміністративно-правове забезпечення проходження жінками військової служби – це організаційно-управлінська діяльність держави в особі спеціально уповноважених на те суб'єктів, що полягає у застосуванні визначених адміністративних засобів, способів, прийомів і іншого адміністративно-правового інструментарію, що передбачено і гарантовано адміністративними нормами, з метою визначення та упорядкування механізму вступу жінками на військову службу, отримання звання та присвоєння нового звання, нагородження, заохочення, переміщення по службі, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, атестування, використання відпусток, процедурних питань звільнення військовослужбовців-жінок та безпосереднє виконання обов'язків тощо під час проходження військової служби.

Запитання Короеда С.О.: Які чинники впливають на розвиток військово-правових відносин?

Сахній А.В.: Дякую за запитання. На нашу думку, чинниками впливу на розвиток військово-правових відносин вбачати: необхідність захисту державного суверенітету, територіальної цілісності; охорона та забезпечення захищеності населення; утвердження та підвищення авторитету країни на міжнародній арені; оптимізації національного законодавства до стандартів

НАТО; необхідність своєчасного та регулярного підвищення рівня професійної підготовки кадрового корпусу; активне поглинання та впровадження засад демократичності, законності, правопорядку; сприяння розвитку людського капіталу; бойові (воєнні) дії; обсяг та якість соціального та матеріально-технічного забезпечення військовослужбовців; умови проходження військової служби тощо.

Запитання Шкарупи К.В.: Коротко назвіть будь ласка, який позитивний зарубіжний досвід Вами запропоновано для впровадження у практику забезпечення проходження військової служби?

Сахній А.В.: Дякую за запитання. Запропоновано за аналогією досвіду США запровадити процедуру складання потенційним військовослужбовцем тесту, який визначатиме його рівень знань та навичок для подальшого працевлаштування у відповідний підрозділ. Українське законодавство не має загальнообов'язкової вимоги щодо проходження подібного тесту, що є необхідністю з метою формування висококваліфікованого кадрового корпусу. Вказаний тест має бути обов'язковим для всіх та не мати жодних привілеїв залежно від статі чи інших ознак.

У подальшому обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь присутні члени спільного засідання.

Науковий керівник – Боровик Андрій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права зазначив, що підготовлена Сахній Аліною Віталіївною на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є результатом науково-теоретичної та практичної діяльності здобувачки. Під час роботи над дисертацією Аліна Віталіївна проявила себе як наполегливий дослідник, який вміло використовує методи наукового-пізнання, поєднує теоретичні пошуки з практичними навичками.

Дисертація виконана самостійно та є комплексним дослідженням проблематики адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні через призму реалізації адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правового впливу з боку держави на впорядковану та структурно узгоджену модель військово-службових відносин, яка враховує важливість врегулювання та захисту прав жінок у військовій сфері, зокрема на рівні законодавства та адміністративних процедур.

У межах роботи над дисертацією здобувачкою підготовлено одноосібно сім наукових праць, серед яких п'ять статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук та дві тези доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях. Індивідуальний план наукової роботи та навчальний план виконано Сахній Аліною Віталіївною у повному обсязі.

Сахній А.В. показала себе сформованим вченим у галузі адміністративного права, виявила стійкі вміння глибокого аналізу законодавства, дослідження спеціальної літератури, формування та аргументації власних висновків. Тому після кожного розділу дослідження та у кінці роботи здобувачкою належним чином оформлювалися аргументовані висновки та узагальнення. Протягом періоду написання дисертаційного дослідження здобувачкою була здійснена значна наукова робота та опрацьована значна кількість наукових праць. Дисертація базується на основі чинних, на момент її обговорення, положень законодавчих та підзаконних актів, що дозволяє безпосередньо застосовувати її матеріали в освітньому процесі та використовувати для удосконалення вітчизняного адміністративного законодавства, яке регулює забезпечення проходження військової служби жінками в Україні.

Загалом дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Сахній А.В. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Вважаю, що дисертаційну роботу можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Далі надано слово *рецензентам роботи*.

Гаруст Юрій Віталійович – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначив, що актуальність дисертаційної роботи Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» не викликає сумнівів, зокрема з огляду на те, що удосконалення адміністративного законодавства забезпечить належне проходження військової служби жінками в Україні.

Зміст дисертації, який містить три розділи, що містять вісім підрозділів, свідчить про продуманий підхід дисертантки до розкриття теми дослідження, висвітлює логічний ланцюг дослідження теоретичних і практичних питань адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні, а також вдосконалення вітчизняного законодавства, яке регулює зазначену сферу. Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження.

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дослідженні, були опубліковані в наукових працях дисертанта та висвітлені в тезах доповідей наукових конференцій і круглих столів, присвячених проблемам права. Зміст дисертації відповідає меті і завданням

дослідження, розроблені дисертантом положення, висновки й рекомендації підкріплені критичним аналізом наукової літератури, правових джерел, міжнародних та європейських стандартів, зарубіжної практики. Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів. Новизна підходів до вирішення ряду проблем, аргументованість в основних висновках відрізняють дослідження дисертанта.

Висновки дисертації можуть бути джерелом для вдосконалення чинного законодавства в частині оптимізації здійснення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні.

Дисертаційне дослідження Сахній А.В. є ґрунтовною самостійною роботою, яка зосереджена на питаннях особливостей адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правового впливу з боку держави на впорядковану та структурно узгоджену модель військово-службових відносин, яка враховує важливість врегулювання та захисту прав жінок у військовій сфері, зокрема на рівні законодавства та адміністративних процедур.

Дисертаційну роботу Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» слід визнати завершеним дисертаційним дослідженням, самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначив, що при оформленні дисертаційного дослідження авторкою дотримані вимоги щодо структури роботи, формування списку використаних джерел. Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, методологічною базою дослідження, його висновками, дозволяє стверджувати, що авторка наукового дослідження Сахній А.В. з поставленим завданням успішно впоралась. Здобувачка виконала усі поставлені завдання дослідження, запропонувала низку теоретично обґрунтованих положень, а також пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення вітчизняного законодавства, яке регулює адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні.

Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачкою методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Дисертація Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» є завершеним дослідженням, самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права зазначила, що дисертація Сахній А.В. має важливе значення для розроблення питань вдосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні. В роботі на основі аналізу наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства та практики його реалізації, представлено комплексне розкриття проблематики адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні через призму реалізації адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правового впливу з боку держави на впорядковану та структурно узгоджену модель військово-службових відносин, яка враховує важливість врегулювання та захисту прав жінок у військовій сфері, зокрема на рівні законодавства та адміністративних процедур.

Сахній А.В. виконала усі поставлені завдання дослідження, запропонувала низку теоретично обґрунтованих положень, висновків, на базі з'ясованих закономірностей та особливостей адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні.

Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів. Новизна підходів до вирішення ряду проблем, аргументованість в основних висновках відрізняють дослідження дисертанта.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Сахній Аліни Віталіївни

на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» заслуговує на рекомендацію до захисту.

Овчарук Сергій Станіславович – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу Науково-дослідного інституту публічного права, зауважив, що Сахній А.В. у своєму дисертаційному дослідженні вдало визначила, що нормативно-правове забезпечення проходження жінкам військової служби в Україні полягає у системній діяльності, направленій на фактичне здійснення закріплених у нормах моделей різних видів військово-службових відносин. Як в мирний, так і особливий період воно потребує постійного адміністративно-правового впливу, чіткого та систематизованого законодавчого закріплення на всіх рівнях, дотримання режимів законності і правопорядку, адже декларування принципу гендерної рівності без забезпечення реального і ефективного механізму його реалізації, не свідчить про реальну можливість його впровадження та розповсюдження своєї дії на учасників правовідносин.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до вимог МОН України. Дисертант має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях.

Загалом, дисертація Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» являє собою самостійну, завершену, комплексну наукову роботу, яка відповідає відповідним вимогам та може бути рекомендованою до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Сахній А.В. висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції його подальших науково-дослідних планів.

Присутні на засіданні одноголосно запропонували визнати дисертацію Сахній А.В. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють вирішенню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток юридичної науки, і яка може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді. Запропоновано схвалити такий висновок:

ВИСНОВОК

**щодо дисертації Сахній Аліни Віталіївни на тему
«Адміністративно-правове забезпечення проходження військової
служби жінками в Україні» на здобуття ступеня доктора філософії зі
спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що одним з викликів, що постав перед Україною, з моменту її утворення як

незалежної держави є реформування установ, в першу чергу державних, які забезпечують дієвість механізму реалізації демократичних прав і свобод людини та громадянина. Перші незалежні кроки нашої держави давались досить складно, оскільки радянська система не мала на меті якнайкраще забезпечення потреб людей. За таких обставин виникла гостра потреба трансформаційних державних реформ у сфері державного управління для розбудови та закріплення своїх позицій державою як демократичної, соціальної і правової країни. На цьому етапі, з-поміж іншого, стало зрозумілим, що ефективне функціонування держави як багатоаспектного явища та забезпечення гідного рівня життєдіяльності суспільства не можливе без належного функціонування складових публічної служби. Саме завдяки виконанню функцій та завдань, які належать до відання публічної служби, наразі здійснюється реалізація важливих завдань державного значення, забезпечується розвиток демократичної і соціальної країни та української державності.

Мілітаризована служба у цьому контексті відіграє одну із ключових ролей, адже сприяє забезпеченню безпеки та обороноздатності країни, що стає важливою передумовою для сталого функціонування і розвитку всіх інших сфер суспільства. В умовах сучасності актуалізація дослідження вказаного виду публічної служби пов'язується з різними чинниками, які додатково об'єктивують необхідність реформування військової служби в Україні (в аспекті належного функціонування військових і правоохоронних формувань, кількісну та якісну складову яких почали представляти жінки, які виявили активне бажання проходити військову службу).

Річ у тім, що тривалий час гендерна складова не вважалась елементом ефективного проведення оборонної реформи. У зв'язку з чим національне законодавство в частині декларування принципу гендерної рівності, а особливо під час проходження військової служби, було несистемним та нелогічним. Це зумовило наявність ситуації, при якій визначення ролі жінки у здійсненні заходів, які мають на меті забезпечити захист національної безпеки, територіальної цілісності, незалежності, а також громадський порядок, спокій народу та громадську злагоду у воєнний час, та необхідність залучення жінок до складу спеціально уповноважених на те суб'єктів, – завдання, що потребує термінового врегулювання та впровадження системних змін у гендерно-орієнтовану архітектуру оборонної сфери.

Отже оптимізація механізмів інтеграції в державну політику гендерно-правових аспектів є необхідним етапом в сучасних трансформаціях системи публічної служби в Україні, процес якої потребує якісного наукового супроводу, спрямованого на визначення місця та ролі військовослужбовця-жінки в оновленому підході до розуміння сутності військової служби, основ її соціального і матеріального захисту та процедур ефективного виконання покладених обов'язків.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження наукового ступеня полягає в тому, щоб на основі науково-

теоретичних досліджень, норм сучасного законодавства розкрити зміст та сутність діяльності спеціально уповноважених органів щодо упорядкування та здійснення регулюючого впливу на суспільні відносини, які беруть свій початок зі вступу на військову службу та тривають до звільнення військовослужбовця-жінки з акцентуацією на аналізі сучасного стану забезпечення рівнозначних, у порівнянні з чоловіками, можливостей жінкам (з урахування принципу гендерної рівності) у ході їхнього перебігу задля встановлення можливості та необхідності посилення захисту прав, гарантій та свобод військовослужбовців незалежно від статі, а також визначити тенденції удосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні.

На основі проведеного дослідження сформовано ряд нових наукових положень і висновків, які розв'язують важливу наукову проблему; **найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:**

– нормативно-правове забезпечення проходження жінками військової служби в Україні визначено через дуальну інтерпретацію його юридичної природи, де: 1) функціональний аспект зосереджений на необхідності регламентації змісту, поняття, видів, порядку проходження військової служби у розрізі всіх складових елементів, а також прав та обов'язків суб'єктів військових правовідносин, їх гарантій та юридичної відповідальності, й планомірної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, направленої на створення та забезпечення належних умов для виконання завдань та повноважень, покладених на суб'єктів військових правовідносин; 2) інструментальний аспект репрезентує сукупність засобів та прийомів за допомогою яких здійснюється правове регулювання та правовий вплив на суспільні відносини, учасниками яких є військовослужбовець-жінка та держава в особі уповноважених органів чи посадових осіб, а також сприяння щодо створення ефективного механізму проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей;

– запропоновано «спеціальний захист», «особливі вимоги», «позитивні дії» в контексті системи правових і соціальних гарантій військовослужбовців-жінок визначати з позиції дискреції (без автоматизації заборонних приписів), що передбачає у конкретно визначених випадках та за певних умов, за погодженням з керівництвом, і головне за умови вільного волевиявлення жінки (яка може в силу психологічних і фізіологічних властивостей прийняти виважене для себе рішення) індивідуальний підхід до вирішення питань її трудової діяльності з одночасним збереженням дії соціального забезпечення та можливістю самостійного розпорядження його обсягом;

– з огляду на відсутність в Україні загальнообов'язкової вимоги щодо проходження тесту на відповідність потенційним військовослужбовцем рівня інтелектуального розвитку для подальшого працевлаштування у відповідний

підрозділ проходження військової служби, запропоновано за аналогією досвіду США запровадити процедуру вступного випробування (у формі складання відповідного тесту), який буде обов'язковим для всіх військовослужбовців та не матиме жодних привілеїв залежно від статі чи інших ознак;

– удосконалено зміст та сутність правового концепту «військова служба», розкриття якого здійснено через призму особливого виду публічної служби в Україні як самостійного різновиду мілітаризованої служби, яка має: 1) власний предмет регулювання, поставлені цілі, виконувани завдання та покладені функції, а також своєрідний механізм забезпечення останніх тощо, які кореспондують наявності у осіб, які вступають на військову службу, особливого адміністративно-правового статусу (наділення спеціальними правами, покладенням додаткових обов'язків; такі особи складають присягу перед Батьківщиною, а також є спеціальним суб'єктом юридичної відповідальності тощо), й їхню відповідність нормативним вимогам (вік, освіта, стан здоров'я, фізична підготовка, відсутність судимості, володіння певними психолого-особистісними якостями, наявність яких перевіряється під час прийняття на військову службу); 2) унікальну суспільну значимість, що підтверджено наявністю пільг, гарантій, компенсацій для військовослужбовців, які не обмежуються загальними правами і свободами, наданими кожному громадянину України; 3) імператив на проходження військової служби для осіб чоловічої статі (призов на проходження строкової військової служби); 4) тенденцію до постійного нормативного удосконалення питань устрою, діяльності, комплектування різних військових формувань, прав, обов'язків і гарантій військовослужбовця тощо у зв'язку з трансформацією суспільних правовідносин в усіх сферах суспільної життєдіяльності;

– удосконалено наукове розуміння концепту «гендерна рівність під час проходження військової служби» як впорядковану та структурно узгоджену модель військово-службових відносин, яка передбачає рівність соціальних і юридичних прав та можливостей на всіх етапах військової служби, не залежно від статі військовослужбовця;

– удосконалено класифікаційні критерії розподілу системи чинників збільшення не лише кількісної, а і якісної складової жінок в складі військових формувань у вияві двох груп: перша – визнання необхідності інтеграції гендерної рівності усіма європейськими країнами, міжнародними спільнотами; докорінна зміна підходу до ролей чоловіка та жінки в сучасному суспільстві, а також руйнування деяких стереотипів, що перешкождали опанувати певні посади; піднесення престижу військовослужбовця; внутрішня мотивація жінки; відкриття нових можливостей жінці для фізичного та інтелектуального розвитку для опанування військового ремесла тощо; друга – результат роботи усіх міжнародних організацій, державних органів, державних та недержавних організацій, діяльність яких направлена на забезпечення однакових

можливостей для кожного незалежно від статі, що в першу чергу виражається у ратифікації міжнародного законодавства та оновлені національного законодавства, розробці відповідних програм та рекомендацій з метою реалізації задекларованих норм;

– отримали подальшого розвитку наукові положення щодо структури механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні у варіації правових норм, актів їхньої реалізації та правовідносин з уточненням про доцільність сприйняття гарантій забезпечення прав військовослужбовців-жінок як окремої категорії у його межах з огляду на особливий контекст військової служби, який вимагає специфічних заходів для забезпечення рівних умов та можливостей для чоловіків і жінок в оборонних справах країни;

– отримали подальшого розвитку ініціативи щодо необхідності зрівняння прав військовослужбовців у контексті забезпечення можливості чоловікам бути призначеним на рівнозначну посаду чи нижчу посаду за відсутності рівнозначної, якщо він має дитину віком до трьох років задля забезпечення збалансованості у питаннях їхнього службового росту та професійного розвитку незалежно від статі;

– визначені тенденції удосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні у вияві системи можливих та необхідних до впровадження нормативних змін щодо оптимізації стратегічного планування забезпечення національної безпеки України, військового менеджменту, медичного забезпечення, соціального захисту, речового забезпечення, управлінської діяльності, розміщення військовослужбовців, вимог до зовнішнього вигляду військовослужбовців, а також військової дисципліни.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані у дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення і конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); *законотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства в частині оптимізації здійснення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні; *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

– комплексним застосуванням раціональної сукупності дослідницьких методів пізнання соціальних процесів і явищ у сферах дії держави та права для аналізу і характеристики нормативно-правових актів і наукових праць,

присвячених теоретичним, нормативним і практичним аспектам адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні;

– застосуванням методологічних принципів об'єктивності і неупередженості аналізу та критичного осмислення досліджуваного матеріалу;

– аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації;

– використанням положень чинного законодавства України, а також офіційних аналітичних і статистичних матеріалів, довідкових видань та юридичної публіцистики;

– послідовністю та логікою викладення здобувачем матеріалу, його аргументованістю;

– відповідністю висновків роботи і отриманих результатів поставленим завданням та доведенням сформульованих пропозицій до рівня їх можливого використання у практиці;

– рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана Сахній Аліною Віталіївною самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача або відповідної наукової полеміки.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки оприлюднені на трьох міжнародних науково-практичних конференціях та круглому столі, зокрема таких: «Наука права національної безпеки і військового права в умовах реформування системи освіти і науки України» (м. Київ, 25 травня 2021 рік), «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 22–23 вересня 2021 рік).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, а також двох тезах доповідей і повідомлень на міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах.

Наукові праці Сахній А. В., опубліковані за результатами дисертаційного дослідження, відповідають вимогам п.п. 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:

1. Сахній А.В. Умови інтегрування та сприяння гендерній рівності під час проходження військової служби. *Честь і закон*. 2021. № 4(79). С. 75–82. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/4/79/251519>

2. Сахній А.В. Розвиток національного законодавства щодо забезпечення гендерної рівності під час проходження військової служби. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 5. С. 113–122. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.5.19>

3. Сахній А.В. Удосконалення нормативно-правового забезпечення соціального захисту військовослужбовців-жінок. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 6. С. 154–163. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.6.27>

4. Сахній А.В. Правовий аналіз еволюції поняття та змісту військової служби. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 374–378. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/88>

5. Сахній А. Гендерний аспект у забезпеченні військово-патріотичного виховання молоді. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 115–120. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.16>

6. Сахній А.В. Питання становлення і розвитку військового права в Україні. *Наука права національної безпеки і військового права в умовах реформування системи освіти і науки України: збірка тез доповідей учасників круглого столу* (м. Київ, 25 травня 2021 року). К., 2021. С. 59–62.

7. Сахній А.В. Правові норми як елемент механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні. *Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 57–58.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Дисертація є цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні і практичні

результати та наукові положення, що характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу. Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідають встановленим вимогам.

Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 «Право».

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Сахній Аліни Віталіївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

3. Рекомендувати дисертацію Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 11, проти – 0, таких, що утримались – 0; здобувачка Сахній Аліна Віталіївна – не голосувала.

**Головуючий на засіданні –
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу
Науково-дослідного інституту
публічного права**

С.С. Овчарук